

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Луцький національний технічний університет

ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ У БУДІВНИЦТВІ

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньої програми «Будівництво та цивільна інженерія»
галузі знань 19 Архітектура та будівництво
спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія
денної та заочної форм навчання

Луцьк 2026

УДК 338.45:69:005
Е457

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій ЛНТУ

Директор бібліотеки _____ Н.П. Поліщук

Рекомендовано до видання вченою радою факультету бізнесу та права ЛНТУ, протокол № ____ від «__» _____ 2026 року.

Голова вченої ради факультету бізнесу та права _____ Л.Л. Ковальська

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри економіки та міжнародних економічних відносин ЛНТУ, протокол № __ від «__» _____ 2026 року

В.о. завідувача кафедри економіки та

міжнародних економічних відносин _____ _О.М. Шубалий

Укладач: _____ Н.М. Галазюк, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин ЛНТУ.

Рецензент: _____ О.М. Зелінська, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин ЛНТУ.

Відповідальний

за випуск: _____ О.М. Шубалий, доктор економічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри економіки та міжнародних економічних відносин ЛНТУ.

Е 457

Економіка та менеджмент в будівництві [Текст] : Методичні вказівки до виконання самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Будівництво та цивільна інженерія» галузі знань 19 Архітектура та будівництво спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія» денної та заочної форм навчання / уклад. Н.М. Галазюк. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2026. 37 с.

Методичне видання складене відповідно до діючої програми курсу та містить тематичне планування курсу, питання для самоконтролю знань, основні терміни та поняття, список рекомендованих джерел.

© Галазюк Н.М. 2026

Зміст

Вступ	4
Організація та виконання самостійної роботи	5
<i>Змістовий модуль 1. Економічний механізм функціонування будівельної організації</i>	6
Тема 1: Теорія підприємств і основи підприємництва	6
Тема 2. Оцінка та ефективність використання основних виробничих фондів	8
Тема 3. Економічна природи та оцінка оборотних коштів сучасного підприємства	10
Тема 4: Продуктивність праці, організація та оплата праці персоналу підприємства	12
Тема 5: Узагальнюючі економічні показники діяльності підприємств	15
Тема 6: Витрати на виробництво та ціноутворення в сучасних умовах	17
Тема 7. Економічне обґрунтування інвестиційної діяльності сучасних підприємств	19
<i>Змістовий модуль 2. Теоретико-методологічні засади менеджменту в будівництві</i>	21
Тема 8. Теоретичні основи, технологія та техніка менеджменту в будівництві	21
Тема 9. Структура управління підприємством. Процес і методи управління підприємством	23
Тема 10. Стратегічний менеджмент у системі управління підприємством	25
Тема 11. Маркетинг-менеджмент у будівництві	27
Тема 12. Інноваційний менеджмент в будівництві	29
Тема 13. Кадровий менеджмент у будівництві	31
Тема 14. Фінансовий менеджмент у системі управління підприємством	33
Тема 15. Соціальна відповідальність бізнесу та етика менеджменту	35
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	37

ВСТУП

Дисципліна «Економіка та менеджмент в будівництві» займає важливе місце у підготовці фахівців будівельної галузі, оскільки формує систему знань і практичних навичок, необхідних для ефективного управління діяльністю будівельних підприємств в умовах ринкової економіки. Вивчення дисципліни спрямоване на засвоєння економічних закономірностей функціонування будівельного виробництва, опанування сучасних методів менеджменту та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Методичні вказівки розроблено з метою надання студентам практичної допомоги у вивченні теоретичних положень економіки та менеджменту в будівництві, організації самостійної роботи, підготовці до практичних занять, поточного та підсумкового контролю знань. Матеріали методичних вказівок орієнтовані на врахування специфіки будівельної галузі, особливостей організації будівельного виробництва, управління ресурсами, фінансово-економічного забезпечення та умов функціонування будівельних підприємств.

У процесі вивчення дисципліни студенти набувають умінь аналізувати економічні показники діяльності будівельних підприємств, оцінювати ефективність використання ресурсів, обґрунтовувати управлінські рішення, застосовувати інструменти фінансового, кадрового, інноваційного та стратегічного менеджменту. Особлива увага приділяється формуванню практичних компетентностей, розвитку аналітичного мислення та здатності адаптуватися до змін ринкового середовища.

Методичні вказівки можуть бути використані студентами денної та заочної форм навчання під час самостійної роботи, підготовки до занять і контролю знань, а також викладачами при організації освітнього процесу з дисципліни «Економіка та менеджмент в будівництві».

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів є важливою складовою підготовки фахівців з економіки та менеджменту у будівництві й спрямована на поглиблення та систематизацію теоретичних знань, формування професійних компетентностей і розвиток практичних навичок аналізу та управління діяльністю будівельних підприємств. Вона забезпечує засвоєння економічних і управлінських категорій, необхідних для ефективного функціонування підприємств будівельної галузі в сучасних умовах господарювання.

У процесі самостійної роботи студенти опрацьовують навчальний матеріал відповідно до робочої програми дисципліни з урахуванням специфіки будівельного виробництва, особливостей організації праці, управління ресурсами, фінансово-економічного забезпечення та ринкових умов діяльності будівельних організацій. Самостійна робота передбачає вивчення конспектів лекцій, навчальної та наукової літератури з економіки й менеджменту будівництва, практичних прикладів функціонування будівельних підприємств.

Виконання самостійної роботи включає опрацювання основних понять, категорій і показників економічної та управлінської діяльності в будівництві, підготовку відповідей на питання для самоперевірки, підготовку доповідей, рефератів і презентацій з актуальних проблем розвитку будівельної галузі. Особлива увага приділяється формуванню навичок самостійного прийняття управлінських рішень і обґрунтування економічної доцільності таких рішень.

Змістовий модуль 1. Економічний механізм функціонування будівельної організації

ТЕМА 1. ТЕОРІЯ ПІДПРИЄМСТВ І ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Основні поняття:

Підприємство – це організаційно відокремлена та економічно самостійна первинна ланка виробничої сфери народного господарства, що виготовляє продукцію чи надає платні послуги.

Місія – це головна мета підприємства, тобто чітко окреслена причина його існування.

Статут – це певне зібрання обов'язкових правил, що регулюють господарську діяльність підприємства і взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання.

Колективний договір – угода між трудовим колективом та адміністрацією підприємства, яка укладається щорічно.

Асоціація – об'єднання підприємств створених з метою постійної координації господарської діяльності.

Корпорація – договірні об'єднання створені на основі інтеграції виробничих, наукових, комерційних інтересів з делегуванням окремих повноважень.

Консорціум – тимчасові статутні об'єднання підприємств, банківського капіталу для досягнення спільної мети.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємств – це сфера господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою й науково-технічною кооперацією, експортом і імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок.

Економічна сутність зовнішньоекономічної діяльності виявляється в такому:

- це важливий і потужний фактор економічного зростання і розвитку кожної країни (національний аспект ЗЕД);
- це спосіб включення економіки кожної країни до системи світового господарства, а отже, і до процесів міжнародного поділу праці та

міжнародної кооперації, що особливо актуально в умовах зростаючих тенденцій до глобалізації (регіональний і глобальний аспект ЗЕД)

Зовнішньоекономічні зв'язки – це сукупність форм, засобів і методів зовнішньоекономічних відносин між країнами.

Матеріальною основою ЗЕД є зовнішньоекономічний комплекс країни, що являє собою сукупність галузей, підгалузей, об'єднань, підприємств і організацій, які виробляють продукцію на експорт чи використовують імпорتنу продукцію та здійснюють інші види і форми ЗЕД.

Зовнішньоекономічна операція – це комплекс дій контрагентів різних країн з підготовки, укладання і виконання торгової, інвестиційної чи іншої угоди економічного характеру.

Питання для самоперевірки:

1. Правові основи діяльності підприємств за умов ринкової економіки.
2. Тенденції щодо зміни в Україні кількості підприємств за формою власності майна і чисельністю працівників.
3. Актуальні проблеми обґрунтування виробничої і загальної структури підприємств різних форм власності.
4. Сутнісно-змістова характеристика ринкового середовища діяльності вітчизняних підприємств.
5. Основні напрями розвитку зовнішньоекономічних зв'язків українських підприємств.
6. Місце державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в системі регулювання світогосподарських зв'язків.
7. Економічний аналіз у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

ТЕМА 2. ОЦІНКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ

Основні поняття:

Основні виробничі фонди – це матеріально-речові цінності, які використовуються у виробничому процесі і в міру зносу частинами переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції чи виконаних робіт.

Активні – основні виробничі фонди, що безпосередньо беруть участь у виробничому процесі.

Пасивні – основні виробничі фонди, що створюють умови для здійснення процесу виробництва.

Лізинг – це підприємницька діяльність спрямована на інвестування власних і залучених коштів, яка є власністю лізингодавця, за умови сплати лізингоодержувача періодично лізингових платежів.

Фінансові джерела придбання та відтворення основних виробничих фондів – власні та залучені кошти підприємства.

Оцінка основних фондів підприємства є грошовим вираженням їхньої вартості.

Оптимальні строки експлуатації машин і устаткування забезпечують найменші затрати суспільної праці на їхнє виготовлення й використання у виробничому процесі протягом усього періоду функціонування.

Первісна вартість основних фондів – фактичні витрати підприємства на придбання, доставку, монтаж та введення в експлуатацію основних засобів.

Залишкова вартість основних фондів – різниця між первісною вартістю основних фондів та сумою нарахованої амортизації на певну дату.

Відновна вартість основних фондів – вартість відтворення основних фондів у сучасних умовах з урахуванням діючих цін і тарифів.

Амортизація – процес поступового перенесення вартості основних фондів на собівартість будівельної продукції з метою їх повного відновлення.

Фізичний знос основних фондів – втрата основними фондами своїх технічних і експлуатаційних властивостей у процесі використання або під впливом природних факторів.

Моральний знос основних фондів – знецінення основних фондів унаслідок появи більш продуктивних або економічно ефективних засобів праці.

Фондовіддача – показник ефективності використання основних виробничих фондів, який відображає обсяг виконаних будівельних робіт у розрахунку на одиницю вартості ОВФ.

Фондомісткість – зворотний показник фондовіддачі, що характеризує потребу в основних фондах для виконання одиниці будівельної продукції.

Фондозброєність праці – показник, який відображає забезпеченість працівників будівельного підприємства основними виробничими фондами.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає економічна сутність основних виробничих фондів у будівництві?
2. Які особливості структури основних фондів у будівельній галузі?
3. Чим відрізняється активна частина основних фондів від пасивної?
4. Які види вартості основних виробничих фондів використовуються в економічних розрахунках і для чого?
5. У чому полягає роль амортизації в процесі відтворення основних фондів?
6. Які чинники впливають на фізичний і моральний знос основних фондів у будівництві?
7. Як розраховується фондовіддача та яке її економічне значення?
8. Який взаємозв'язок між фондовіддачею та фондомісткістю?
9. Які показники використовуються для оцінки ефективності використання основних виробничих фондів?
10. Які напрями підвищення ефективності використання основних фондів у будівництві?

ТЕМА 3. ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДИ ТА ОЦІНКА ОБОРОТНИХ КОШТІВ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Основні поняття:

Оборотні кошти підприємства – це сукупність грошових ресурсів, авансованих у оборотні виробничі фонди та фонди обігу, які повністю споживаються протягом одного виробничо-комерційного циклу і повністю переносять свою вартість на собівартість продукції (робіт, послуг).

Оборотні виробничі фонди – частина оборотних коштів, що функціонує у сфері виробництва та забезпечує безперервність виробничого процесу (виробничі запаси, незавершене виробництво, напівфабрикати власного виготовлення).

Власні оборотні засоби – це статутний капітал, прибуток, додатковий капітал, резервний капітал, стійкі пасиви.

Залучені оборотні засоби – це банківські кредити, аванси замовників, кошти кредиторів.

Структура оборотних коштів підприємства – процентне співвідношення окремих елементів в межах загальної величини.

Нормування оборотних засобів – це економічно обґрунтований розрахунок мінімальної потреби у фінансових ресурсах, необхідних підприємству для створення мінімальних запасів товарно-матеріальних цінностей.

Норма витрат – це гранично допустима величина витрат на одиницю продукції за умов конкретного виробництва з урахуванням застосування найпродуктивніших технологій.

Принципи нормування оборотних коштів:

1) роздільне визначення норм по цінностях, що знаходяться на складі та в експлуатації;

2) оцінка запасів на складі за повною заготівельною вартістю, а предметів в експлуатації – у половинному розмірі їхньої повної вартості;

Основні шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів – це оптимізація запасів матеріальних ресурсів і прискорення процесу продажу виготовленої продукції.

Фонди обігу – частина оборотних коштів, що перебуває у сфері обігу та забезпечує процес реалізації продукції (готова продукція на складі, кошти в розрахунках, грошові кошти на рахунках і в касі).

Виробничі запаси – предмети праці, призначені для використання у виробничому процесі (сировина, основні й допоміжні матеріали, паливо, тара, запасні частини).

Незавершене виробництво – вартість продукції, яка перебуває на стадії обробки та ще не набула форми готового продукту.

Готова продукція – продукція, що пройшла всі стадії виробничого процесу, відповідає встановленим стандартам і призначена для реалізації.

Грошові кошти підприємства – кошти в національній та іноземній валюті, що перебувають у касі, на поточних та інших рахунках підприємства.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості юридичних і фізичних осіб перед підприємством за відвантажену продукцію, виконані роботи або надані послуги.

Оборотність оборотних коштів – швидкість їх кругообігу, що характеризується кількістю оборотів за певний період або тривалістю одного обороту в днях.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів – показник, що відображає кількість повних оборотів оборотних коштів за аналізований період.

Тривалість одного обороту – середній період часу, протягом якого оборотні кошти здійснюють повний кругообіг від авансування до повернення у грошовій формі.

Ефективність використання оборотних коштів – ступінь досягнення підприємством максимального результату за мінімального обсягу залучених оборотних ресурсів.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає економічна природа оборотних коштів будівельного підприємства?
2. Які особливості структури оборотних коштів у будівництві порівняно з іншими галузями?
3. Що входить до складу оборотних виробничих фондів у будівництві?

4. Як формується та оцінюється незавершене будівництво?
5. Яку роль відіграють будівельні матеріали та конструкції в оборотних коштах?
6. У чому полягає специфіка нормування оборотних коштів у будівельній галузі?
7. Які показники використовуються для оцінки оборотності оборотних коштів у будівництві?
8. Як дебіторська заборгованість замовників впливає на фінансову стійкість будівельного підприємства?
9. Який зв'язок між оборотністю оборотних коштів і тривалістю будівельного циклу?
10. Які основні напрями підвищення ефективності використання оборотних коштів у будівництві?

ТЕМА 4: ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОПЛАТА ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Основні поняття:

Продуктивність праці – це її плідотворність і ефективність у процесі виробництва, спроможність конкретної праці створювати за одиницю часу відповідну кількість продукції.

Загальними цілями розроблення програми управління продуктивності праці на підприємстві є:

- ефективне використання людських ресурсів;
- мінімізація втрат виробництва;
- створення ефективної системи вимірювання продуктивності праці.

Загальноекономічні фактори, які визначають загальні умови зростання продуктивності праці всіх підприємств:

- політичний устрій;
- макроструктурні зрушення в суспільстві;
- стадія життєвого циклу країни;
- розвиток науково-технічного прогресу та використання його досягнень;
- освітня та кваліфікаційна рівень населення;

- рівень інфляції;
- рівень матеріального добробуту населення.

Галузеві фактори, що обумовлюють рівень продуктивності праці в окремій галузі порівняно з іншими:

- спеціалізація галузі, стадія життєвого циклу;
- сталість попиту на продукцію (послуги) галузі;
- рівень розвитку виробництва товарів;
- кон'юнктура споживчого ринку;
- динаміка грошових доходів населення;
- ступінь впровадження в галузь досягнень науково-технічного прогресу.

Заробітна плата – це виражена у грошовій формі частина суспільного продукту, яка поступає в особисте споживання робітників відповідно до кількості та якості витраченої ними праці.

Номінальна заробітна плата – це сума коштів, отримана працівником за свою працю.

Реальна заробітна плата визначає кількість товарів і послуг, які працівник може придбати за зароблену суму грошей.

Додаткова заробітна плата – це винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці.

Тарифна система – це сукупність нормативів, які забезпечують можливість здійснювати диференціацію та регулювання заробітної платні різних груп і категорій працівників залежно від якісних характеристик їхньої праці.

Тарифно-кваліфікаційний довідник – це збірник нормативних документів, що містять кваліфікаційні характеристики робіт і професій згрупованими за властивостями та видами робіт.

Тарифна ставка визначає абсолютний розмір оплати праці різноманітних груп робітників за одиницю робочого часу, який виражений у вартісній формі.

Контрактна система, передбачає укладання договору між роботодавцем і виконавцем, у якому обговорюються режим та умови праці, права та обов'язки сторін, рівень оплати праці тощо.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає економічна сутність продуктивності праці в будівництві?
2. Які особливості вимірювання продуктивності праці в будівельно-монтажних роботах?
3. Які показники використовуються для оцінки рівня продуктивності праці будівельного персоналу?
4. Які фактори впливають на продуктивність праці в будівельній галузі?
5. У чому полягає роль організації праці у підвищенні ефективності будівельного виробництва?
6. Які форми та методи організації праці застосовуються на будівельних майданчиках?
7. Які форми оплати праці використовуються в будівельних організаціях?
8. У чому полягають переваги та недоліки відрядної й погодинної форм оплати праці в будівництві?
9. Як система преміювання впливає на мотивацію та продуктивність праці будівельного персоналу?
10. Який взаємозв'язок між продуктивністю праці та рівнем заробітної плати в будівництві?
11. Як сезонність і погодні умови впливають на продуктивність праці будівельників?
12. Які основні напрями підвищення продуктивності праці персоналу в сучасному будівництві?

ТЕМА 5. УЗАГАЛЬНЮЮЧІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Основні поняття:

Узагальнюючі економічні показники діяльності підприємства – це система взаємопов'язаних кількісних і вартісних показників, які комплексно характеризують результати господарської діяльності, рівень ефективності використання ресурсів та фінансовий стан будівельного підприємства.

Фінансово-економічний стан будівельної організації характеризується ступенем її прибутковості та оборотності капіталу, фінансової стійкості та динаміки структури джерел фінансування, здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями.

Оцінка фінансово-економічного стану будівельної організації здійснюється на підставі аналізу офіційних документів – звітів про: фінансові результати, рух грошових коштів, власний капітал і системи розрахункових показників.

Прибутковість будівельної організації вимірюється двома показниками – прибутком і рентабельністю.

Прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів.

Валовий прибуток – різниця між виручкою від реалізації будівельної продукції та її собівартістю.

Чистий прибуток – фінансовий результат діяльності будівельного підприємства після сплати податків і обов'язкових платежів.

Рентабельність будівельної діяльності – відносний показник ефективності, що відображає рівень прибутковості будівельного підприємства та характеризує співвідношення прибутку до витрат або ресурсів.

Платоспроможність і ліквідність – показники, що характеризують можливість будівельного підприємства своєчасно погашати поточні зобов'язання за рахунок наявних активів.

Ліквідність підприємства – це його здатність нести відповідальність різними видами активів, за своїми платіжними зобов'язаннями у будь-

який момент часу поточного і планового періодів згідно з укладеними договорами. Ліквідність підприємства, з одного боку, залежить від установлених вимог за платежами, з іншого – від можливості здійснити ці платежі.

Платоспроможність – це здатність підприємства розраховуватися за своїми короткостроковими зобов'язаннями, забезпечена наявністю грошових засобів та їх еквівалентів. Платоспроможність формується під впливом усіх видів економічної діяльності підприємства.

Фінансовий результат діяльності – узагальнена оцінка ефективності роботи підприємства, що виражається у прибутку або збитку.

Фінансова стійкість будівельного підприємства – здатність підприємства забезпечувати безперервну діяльність і своєчасно виконувати фінансові зобов'язання.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає економічна сутність узагальнюючих показників діяльності будівельного підприємства?
2. Які показники використовуються для оцінки обсягу та результатів будівельно-монтажних робіт?
3. Чим відрізняється виручка від реалізації будівельної продукції від обсягу виконаних робіт?
4. Які основні елементи формують собівартість будівельно-монтажних робіт?
5. Як визначається прибуток будівельного підприємства та які його види розрізняють?
6. Які показники рентабельності застосовуються для оцінки ефективності будівельної діяльності?
7. Яку роль відіграє продуктивність праці в системі узагальнюючих економічних показників?
8. Як фондівдача характеризує ефективність використання основних виробничих фондів у будівництві?
9. Яке значення має оборотність оборотних коштів для фінансових результатів будівельного підприємства?

10. Як узагальнюючі економічні показники використовуються для визначення напрямів підвищення ефективності діяльності будівельного підприємства?

ТЕМА 6: ВИТРАТИ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ЦІНОУТВОРЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Основні поняття:

Собівартість – один з найважливіших показників господарської діяльності аграрних підприємств, оскільки показує, у що саме обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природо-економічних умовах господарювання.

Завданням аналізу собівартості є оцінка тенденцій зміни собівартості продукції, виявлення причин, особливо внутрішніх, що зумовлюють її підвищення, розробка заходів, реалізація яких забезпечила б оптимізацію рівня собівартості.

За характером виникнення і функціональним призначенням усі витрати можуть поділити на такі групи:

- операційні витрати, що виникають в процесі операційної діяльності підприємства;
- фінансові витрати;
- витрати, що виникають в процесі звичайної діяльності і не є операційними та фінансовими;
- надзвичайні витрати.

Фактори зниження собівартості продукції:

- впровадження прогресивних систем виробництва;
- послідовна інтенсифікація виробництва;
- удосконалення галузевої структури підприємств з орієнтацією на вимоги ринку, досягнення при цьому раціональної концентрації виробництва, що забезпечує краще використання ресурсів, більш швидке запровадження досягнень науки, техніки, передової практики.

Ціна – це грошовий вираз вартості товару, або сума грошей, за яку покупець згоден товар купити, а виробник – продати.

Ціноутворення – це процес обґрунтування, затвердження та перегляду цін і тарифів, визначення їх рівня, співвідношення та структури.

Ціна обслуговує господарський обіг і є показником мінових відносин між товарами і грошима.

Вартість – це внутрішня основа цін товарів, вона відображає суспільні відносини, втілені в товарі.

До числа найбільш відомих цілей, що визначають напрямок цінової політики, належать:

- швидке отримання готових грошей від продажу товарів з метою відшкодування витрат;
- завоювання відповідної частки ринку для власних товарів;
- створення відповідного іміджу про фірму;
- досягнення певного обсягу продажу;
- проникнення на нові, в тому числі й зовнішні ринки;
- максимізація прибутку від продажу всієї наявної номенклатури товарів, а не якого-небудь одного з них;
- підвищення репутації фірми серед оптових фірм, які реалізують її товари;
- підтримка основних складових комплексу маркетингових засобів.

У сукупності закупівельні, оптово-посередницькі та роздрібні ціни утворюють єдину взаємопов'язану систему цін, що забезпечує процес реалізації створеного в національній економіці загального суспільного продукту за матеріально-речовим складом і вартістю.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає економічна сутність витрат на виробництво в будівництві?
2. Які особливості формування витрат у будівельній галузі порівняно з іншими видами діяльності?
3. Які елементи та статті витрат включаються до собівартості будівельно-монтажних робіт?
4. Чим відрізняються прямі та непрямі витрати в будівництві?
5. Яку роль відіграють матеріальні витрати у структурі собівартості будівельної продукції?

6. Як впливають тривалість будівельного циклу та сезонність на рівень витрат?

7. У чому полягає економічний зміст кошторисної вартості будівництва?

8. Які методи ціноутворення застосовуються в будівництві в сучасних умовах?

9. Як формується договірна ціна на будівельні роботи та які чинники на неї впливають?

10. Який взаємозв'язок між витратами на виробництво, собівартістю та ціною будівельної продукції?

ТЕМА 7. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Основні поняття:

Об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути і будь-яке майно, в тому числі основні фонди та оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права.

Суб'єктами (інвесторами та учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути фізичні та юридичні особи України й іноземних держав, а також держави.

Основними джерелами фінансування інвестиційної діяльності підприємства – наявний в розпорядженні прибуток, кошти амортизаційного фонду, позики та оренда майна, бюджетне фінансування, кошти дрібних інвесторів, отримані через акціонування, венчурне та змішане фінансування.

Інвестиційний проект – план або програма вкладення капіталу з метою наступного отримання прибутку.

Методичні підходи до оцінки економічної ефективності інвестицій потребують однозначного тлумачення таких фінансово-економічних термінів:

1. Початкові інвестиції – реальна вартість проекту з урахуванням результатів від продажу діючого устаткування та з урахуванням податків.

2. Грошовий потік – фінансовий показник, що характеризує ступінь ліквідності підприємства.

3. Ставка дисконту (ставка капіталізації, % ставка) характеризує норму прибутку, відносний показник мінімального щорічного доходу інвестора, на який він сподівається.

4. Теперішня вартість – вартість майбутніх доходів в сучасних умовах, яка обчислюється множенням грошового потоку за кожний рік на так званий % чинник теперішньої вартості відповідного року за визначеною дисконтною ставкою.

Інвестиційне рішення – це рішення щодо вкладення коштів в активи у певний момент часу для одержання прибутку в майбутньому. Вони являють собою акти діяльності особи, що приймає рішення з обґрунтованого вкладення фінансових та реальних інвестицій.

Розрахунок економічної ефективності інвестиційних проектів здійснюється в такій послідовності:

- 1) Вибір ефективного варіанту проекту із декількох.
- 2) Розрахунок додаткового прибутку від реалізації заходів по проекту.
- 3) Розрахунок чистого грошового потоку.
- 4) Розрахунок індексу окупності проекту.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає економічна сутність інвестиційної діяльності в будівництві?

2. Які види інвестицій характерні для будівельних підприємств?

3. Які особливості інвестиційних проектів у будівництві відрізняють їх від проектів в інших галузях?

4. Які основні етапи економічного обґрунтування інвестиційного проекту в будівництві?

5. Які показники використовуються для оцінки ефективності інвестиційних проектів?

6. У чому полягає економічний зміст чистої теперішньої вартості (NPV) для будівельних інвестицій?
7. Як застосовується показник внутрішньої норми дохідності (IRR) при обґрунтуванні інвестицій у будівництві?
8. Яку роль відіграє строк окупності інвестицій у прийнятті інвестиційних рішень?
9. Які ризики притаманні інвестиційній діяльності в будівництві та як вони враховуються при оцінці проєктів?
10. Як впливають джерела фінансування на економічну ефективність інвестиційної діяльності будівельного підприємства?

Змістовий модуль 2. Теоретико-методологічні засади менеджменту в будівництві

ТЕМА 8. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ, ТЕХНОЛОГІЯ ТА ТЕХНІКА МЕНЕДЖМЕНТУ В БУДІВНИЦТВІ

Основні поняття:

Менеджмент у будівництві – це система принципів, методів і функцій управління діяльністю будівельної організації, спрямована на досягнення цілей проєкту з урахуванням термінів, вартості, якості та ризиків.

Функції менеджменту – основні види управлінської діяльності, що включають планування, організацію, мотивацію, координацію та контроль у процесі реалізації будівельних проєктів.

Принципи менеджменту – базові правила та закономірності управління, які забезпечують ефективну організацію будівельного виробництва (цілеспрямованість, системність, відповідальність, економічність, гнучкість).

Організаційна структура управління будівельного підприємства – сукупність підрозділів і рівнів управління, між якими розподіляються функції, повноваження та відповідальність.

Технологія менеджменту – послідовність управлінських процесів і процедур, що забезпечують підготовку, прийняття та реалізацію управлінських рішень у будівництві.

Техніка менеджменту – сукупність методів, інструментів і прийомів, що використовуються менеджерами для реалізації управлінських функцій (наради, регламенти, графіки, інформаційні системи).

Управлінське рішення – результат вибору оптимального варіанта дій менеджера щодо досягнення поставлених цілей будівельного проєкту.

Проєктний менеджмент у будівництві – система управління будівельними проєктами, що охоплює планування, організацію ресурсів, контроль строків, вартості та якості.

Контроль і моніторинг – процеси спостереження, аналізу та оцінки ходу виконання будівельних робіт з метою виявлення відхилень і прийняття коригувальних рішень.

Ризик-менеджмент у будівництві – система управління ризиками, пов'язаними з технічними, фінансовими, організаційними та зовнішніми чинниками реалізації будівельних проєктів.

Стратегічний менеджмент у будівництві – система довгострокового управління розвитком будівельного підприємства, спрямована на формування конкурентних переваг, вибір напрямів діяльності та адаптацію до змін зовнішнього середовища.

Оперативний (поточний) менеджмент – процес щоденного управління будівельними роботами, ресурсами та персоналом з метою забезпечення виконання виробничих завдань у встановлені строки та з дотриманням кошторисних показників.

Управління ресурсами будівельного проєкту – комплекс заходів щодо планування, розподілу та контролю використання матеріальних, трудових, фінансових і технічних ресурсів у процесі будівництва.

Комунікації в системі менеджменту будівництва – сукупність форм, каналів і методів обміну інформацією між учасниками будівельного процесу (замовник, підрядник, проєктувальник, субпідрядники), що забезпечує узгодженість управлінських рішень.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає сутність менеджменту в будівництві та його роль у реалізації будівельних проєктів?

2. Які основні функції менеджменту реалізуються в процесі управління будівельним підприємством?
3. Які принципи менеджменту є ключовими для ефективної діяльності будівельної організації?
4. Як організаційна структура управління впливає на результати будівельної діяльності?
5. У чому полягає відмінність між технологією та технікою менеджменту?
6. Які особливості прийняття управлінських рішень у будівельних проектах?
7. Яку роль відіграє проєктний менеджмент у сучасному будівництві?
8. Як здійснюється контроль і моніторинг виконання будівельних робіт?
9. Які основні види ризиків притаманні будівельній діяльності та як ними управляють?
10. Які напрями вдосконалення менеджменту сприяють підвищенню ефективності будівельних підприємств?

ТЕМА 9. СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ. ПРОЦЕС І МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Основні поняття:

Управління будівельним підприємством – цілеспрямований процес впливу керівництва на діяльність підприємства з метою забезпечення ефективного виконання будівельних проєктів, раціонального використання ресурсів і досягнення стратегічних цілей.

Організаційна структура управління – система взаємопов'язаних підрозділів і посад, між якими розподіляються функції, повноваження та відповідальність у будівельному підприємстві.

Лінійна структура управління – організаційна структура, за якої кожен підрозділ або працівник підпорядковується одному керівнику та отримує розпорядження по вертикалі управління.

Функціональна структура управління – структура, за якої управління здійснюється через спеціалізовані функціональні підрозділи (плановий, виробничий, фінансовий, кадровий тощо).

Лінійно-функціональна структура управління – поєднання лінійного підпорядкування з функціональним керівництвом, що є найбільш поширеним у будівельних організаціях.

Процес управління – послідовність взаємопов'язаних управлінських дій, що включає планування, організацію, мотивацію, координацію та контроль.

Методи управління – способи і прийоми впливу керівництва на діяльність підприємства та персоналу з метою досягнення поставлених цілей.

Адміністративні методи управління – методи прямого управлінського впливу, що базуються на наказах, розпорядженнях, інструкціях і регламентах.

Економічні методи управління – методи впливу на діяльність підприємства через економічні стимули, систему оплати праці, преміювання, ціноутворення та фінансову відповідальність.

Соціально-психологічні методи управління – методи, спрямовані на формування мотивації, корпоративної культури, сприятливого психологічного клімату в колективі.

Децентралізація управління – передача частини управлінських повноважень і відповідальності з вищого рівня управління на нижчі рівні та підрозділи з метою підвищення оперативності прийняття рішень у будівельних проєктах.

Централізація управління – зосередження основних управлінських функцій і повноважень на вищому рівні керівництва будівельного підприємства для забезпечення єдності управлінських рішень і контролю.

Регламентация управлінської діяльності – встановлення правил, норм, процедур та стандартів, що визначають порядок виконання управлінських функцій у будівельному підприємстві.

Управлінська відповідальність – обов’язок керівників і посадових осіб відповідати за прийняті управлінські рішення та результати діяльності підпорядкованих підрозділів у процесі будівництва.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає сутність управління будівельним підприємством?
2. Яке значення має організаційна структура управління для ефективної діяльності підприємства?
3. У чому полягають особливості лінійної структури управління в будівництві?
4. Які переваги та недоліки функціональної структури управління?
5. Чому лінійно-функціональна структура є найбільш поширеною в будівельних організаціях?
6. Які основні етапи включає процес управління підприємством?
7. Які методи управління застосовуються в будівельних підприємствах?
8. У чому полягає відмінність між адміністративними та економічними методами управління?
9. Яку роль відіграють соціально-психологічні методи управління в будівельних колективах?
10. Як вибір структури та методів управління впливає на результати діяльності будівельного підприємства?

**ТЕМА 10. СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

Основні поняття:

Стратегічний менеджмент у будівництві – система довгострокового управління діяльністю будівельного підприємства, спрямована на формування конкурентних переваг, забезпечення сталого розвитку та адаптацію до змін зовнішнього середовища.

Стратегія підприємства – комплекс довгострокових цілей і напрямів розвитку будівельного підприємства, а також способів їх досягнення з урахуванням ресурсних можливостей і ринкових умов.

Місія підприємства – узагальнене формулювання призначення будівельного підприємства, його ролі на ринку та соціальної відповідальності.

Стратегічні цілі – кількісно та якісно визначені орієнтири розвитку підприємства на довгострокову перспективу.

Стратегічний аналіз – процес дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища будівельного підприємства з метою виявлення можливостей, загроз, сильних і слабких сторін.

SWOT-аналіз – інструмент стратегічного аналізу, що використовується для оцінки сильних і слабких сторін підприємства, а також можливостей і загроз зовнішнього середовища.

Зовнішнє середовище підприємства – сукупність економічних, правових, технологічних, соціальних і конкурентних факторів, які впливають на діяльність будівельного підприємства.

Внутрішнє середовище підприємства – ресурси, компетенції, організаційна структура, кадровий потенціал і технології будівельного підприємства.

Конкурентна стратегія – стратегія формування та утримання конкурентних переваг будівельного підприємства на ринку будівельних послуг.

Стратегічне планування – процес розроблення, обґрунтування та вибору стратегії розвитку будівельного підприємства.

Стратегічний контроль – система моніторингу реалізації стратегії та оцінки досягнення стратегічних цілей з можливістю коригування управлінських рішень.

Стратегічні ризики – ризики, пов'язані з прийняттям і реалізацією довгострокових управлінських рішень у будівництві.

Диверсифікація діяльності – стратегія розширення напрямів діяльності будівельного підприємства з метою зниження ризиків і підвищення стійкості.

Сталий розвиток будівельного підприємства – концепція розвитку, що передбачає економічну ефективність, екологічну відповідальність та соціальну орієнтацію будівельної діяльності.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає сутність стратегічного менеджменту в будівництві?
2. Яке місце стратегічного менеджменту в системі управління будівельним підприємством?
3. Чим відрізняється стратегія від поточних управлінських рішень?
4. Яку роль відіграють місія та стратегічні цілі у розвитку будівельного підприємства?
5. Які інструменти стратегічного аналізу застосовуються в будівництві?
6. Як зовнішнє та внутрішнє середовище впливають на формування стратегії?
7. У чому полягає значення конкурентної стратегії для будівельного підприємства?
8. Як здійснюється стратегічне планування та контроль у будівельних організаціях?
9. Які ризики характерні для стратегічної діяльності в будівництві?
10. Які напрями забезпечують сталий розвиток будівельного підприємства в довгостроковій перспективі?

ТЕМА 11. МАРКЕТИНГ-МЕНЕДЖМЕНТ У БУДІВНИЦТВІ

Основні поняття:

Маркетинг-менеджмент у будівництві – система управління маркетинговою діяльністю будівельного підприємства, спрямована на дослідження ринку, формування попиту, задоволення потреб замовників і досягнення конкурентних переваг.

Ринок будівельних послуг – сукупність економічних відносин між замовниками та підрядниками щодо виконання будівельно-монтажних робіт і реалізації будівельної продукції.

Маркетингове середовище будівельного підприємства – сукупність внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на маркетингову діяльність у будівництві.

Маркетингові дослідження – систематичний збір, аналіз і інтерпретація інформації про ринок, споживачів, конкурентів і тенденції розвитку будівельної галузі.

Сегментація ринку в будівництві – процес поділу ринку будівельних послуг на однорідні групи споживачів за певними ознаками (тип замовника, вид об'єкта, масштаб проекту).

Цільовий ринок – сегмент ринку будівельних послуг, на який спрямовується маркетингова діяльність підприємства.

Позиціонування будівельного підприємства – формування уявлення про підприємство та його послуги в свідомості замовників порівняно з конкурентами.

Маркетингова стратегія в будівництві – довгостроковий план дій будівельного підприємства щодо завоювання та утримання ринкових позицій.

Маркетинговий комплекс (4P) у будівництві – сукупність інструментів маркетингу: продукт (будівельні послуги), ціна (договірна вартість), просування, розподіл (канали збуту та взаємодії із замовниками).

Ціноутворення в будівельному маркетингу – процес формування цін на будівельні роботи з урахуванням витрат, попиту, конкурентного середовища та умов контракту.

Просування будівельних послуг – система заходів щодо інформування та переконання потенційних замовників (реклама, участь у тендерах, виставках, PR).

Збутова політика в будівництві – організація реалізації будівельних послуг і взаємодії із замовниками та партнерами.

Управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) – система формування та підтримки довгострокових відносин із замовниками будівельних проектів.

Конкурентоспроможність будівельного підприємства – здатність підприємства успішно конкурувати на ринку будівельних послуг завдяки якості, ціні, репутації та надійності.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає сутність маркетинг-менеджменту в будівництві?
2. Які особливості має ринок будівельних послуг порівняно з іншими ринками?
3. Яку роль відіграють маркетингові дослідження у діяльності будівельного підприємства?
4. Як здійснюється сегментація ринку будівельних послуг?
5. Що таке цільовий ринок і як він визначається в будівництві?
6. У чому полягає процес позиціонування будівельного підприємства?
7. Які елементи маркетингового комплексу використовуються в будівництві?
8. Як формується маркетингова стратегія будівельного підприємства?
9. Які інструменти просування будівельних послуг є найбільш ефективними?
10. Як маркетинг-менеджмент впливає на конкурентоспроможність будівельного підприємства?

ТЕМА 12. ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В БУДІВНИЦТВІ

Основні поняття:

Інноваційний менеджмент у будівництві – система управління процесами створення, впровадження та використання інновацій у будівельній діяльності з метою підвищення ефективності, якості та конкурентоспроможності підприємства.

Інновації в будівництві – нові або суттєво вдосконалені технології, матеріали, методи організації та управління будівельним виробництвом.

Інноваційна діяльність будівельного підприємства – сукупність дій, спрямованих на розроблення, адаптацію та впровадження інноваційних рішень у будівництві.

Інноваційний проєкт – комплекс взаємопов'язаних заходів із визначеними строками, ресурсами та результатами, спрямований на впровадження інновацій у будівельній сфері.

Інноваційна стратегія – довгостроковий напрям розвитку будівельного підприємства, що передбачає системне використання інновацій як джерела конкурентних переваг.

Життєвий цикл інновації – послідовність етапів від виникнення ідеї до практичного використання та поширення інновації у будівництві.

Інноваційний потенціал підприємства – сукупність ресурсів, компетенцій і можливостей, що забезпечують здатність підприємства до інноваційного розвитку.

Управління інноваційними ризиками – процес виявлення, оцінювання та мінімізації ризиків, пов'язаних із впровадженням інноваційних рішень у будівництві.

Інвестиційне забезпечення інновацій – фінансові ресурси, що спрямовуються на реалізацію інноваційних проєктів у будівельній галузі.

Технологічні інновації – впровадження нових або вдосконалених будівельних технологій, обладнання та матеріалів.

Організаційні інновації – нові форми організації праці, управління та взаємодії учасників будівельного процесу.

Цифрові інновації в будівництві – застосування інформаційних технологій (BIM, автоматизоване планування, цифрові платформи) для підвищення ефективності управління проєктами.

Ефективність інноваційної діяльності – співвідношення отриманих результатів від впровадження інновацій до витрат на їх реалізацію.

Сталий інноваційний розвиток – процес безперервного впровадження інновацій з урахуванням економічних, екологічних та соціальних аспектів будівельної діяльності.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає сутність інноваційного менеджменту в будівництві?
2. Які види інновацій застосовуються в будівельній галузі?
3. Які чинники впливають на інноваційну активність будівельних підприємств?
4. У чому полягають особливості інноваційних проєктів у будівництві?

5. Яке значення має інноваційна стратегія для розвитку будівельного підприємства?
6. Як визначається інноваційний потенціал будівельної організації?
7. Які ризики супроводжують упровадження інновацій у будівництві та як ними управляють?
8. Яку роль відіграють цифрові технології в інноваційному розвитку будівельної галузі?
9. Як оцінюється ефективність інноваційної діяльності будівельного підприємства?
10. Чому інноваційний менеджмент є важливим чинником сталого розвитку будівельних підприємств?

ТЕМА 13. КАДРОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У БУДІВНИЦТВІ

Основні поняття:

Кадровий менеджмент у будівництві – система управління персоналом будівельного підприємства, спрямована на формування, використання та розвиток трудового потенціалу з урахуванням умов будівельного виробництва.

Персонал будівельного підприємства – сукупність працівників, які беруть участь у виконанні будівельно-монтажних робіт та управлінні будівельними проектами.

Кадрова політика – сукупність принципів, методів і напрямів роботи з персоналом, що визначають довгострокову стратегію управління кадрами.

Кадрове планування – процес визначення потреби будівельного підприємства в персоналі за кількістю, кваліфікацією та строками залучення.

Підбір і відбір персоналу – система заходів щодо залучення та вибору працівників, які відповідають вимогам будівельного виробництва.

Адаптація персоналу – процес професійного та соціального входження нових працівників у трудовий колектив будівельного підприємства.

Навчання та підвищення кваліфікації – заходи, спрямовані на розвиток професійних знань, умінь і навичок персоналу відповідно до сучасних вимог будівельної галузі.

Оцінювання персоналу – система визначення рівня професійної підготовки, результативності та відповідності працівників займаним посадам.

Мотивація персоналу – сукупність матеріальних і нематеріальних стимулів, що спонукають працівників до ефективної трудової діяльності.

Оплата праці в будівництві – система грошового винагородження працівників залежно від складності, умов і результатів виконаних робіт.

Охорона праці та безпека – комплекс заходів, спрямованих на збереження життя, здоров'я та працездатності персоналу на будівельних майданчиках.

Плинність кадрів – показник, що характеризує рівень звільнення та заміни працівників у будівельному підприємстві.

Корпоративна культура – система цінностей, норм і правил поведінки, що формують трудові відносини та взаємодію персоналу в будівельній організації.

Соціальне партнерство – система взаємовідносин між роботодавцем і працівниками, спрямована на узгодження інтересів сторін та забезпечення стабільності трудових відносин.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає сутність кадрового менеджменту в будівництві?
2. Які особливості персоналу будівельних підприємств впливають на управління кадрами?
3. Яке значення має кадрова політика для розвитку будівельного підприємства?
4. Як здійснюється кадрове планування з урахуванням сезонності будівельних робіт?
5. Які вимоги висуваються до підбору та відбору персоналу в будівництві?
6. Яку роль відіграє навчання та підвищення кваліфікації працівників будівельної галузі?

7. Як оцінюється ефективність роботи персоналу будівельного підприємства?

8. Які методи мотивації є найбільш ефективними для будівельних колективів?

9. Як забезпечується охорона праці та безпека на будівельних майданчиках?

10. Який вплив має кадровий менеджмент на результати діяльності будівельного підприємства?

ТЕМА 14. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Основні поняття:

Фінансовий менеджмент – система управління фінансовими ресурсами підприємства, спрямована на забезпечення його платоспроможності, фінансової стійкості та зростання вартості.

Фінансові ресурси підприємства – сукупність грошових коштів та їх еквівалентів, що формуються з власних і залучених джерел та використовуються в господарській діяльності.

Фінансова стратегія – довгостроковий план управління фінансами підприємства, спрямований на досягнення стратегічних цілей розвитку.

Фінансова політика – система принципів і методів прийняття фінансових рішень у поточній діяльності підприємства.

Фінансове планування – процес визначення обсягів і напрямів використання фінансових ресурсів на основі прогнозування доходів і витрат.

Бюджетування – система планування, обліку та контролю фінансових показників шляхом складання та виконання бюджетів.

Управління грошовими потоками – діяльність, спрямована на оптимізацію надходження та використання грошових коштів для забезпечення безперервності операцій.

Фінансова стійкість – здатність підприємства підтримувати стабільний фінансовий стан та виконувати зобов'язання у довгостроковій перспективі.

Ліквідність підприємства – спроможність підприємства своєчасно погашати короткострокові зобов'язання за рахунок наявних активів.

Платоспроможність – здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання в повному обсязі у встановлені строки.

Прибуток підприємства – фінансовий результат діяльності, що визначається як перевищення доходів над витратами.

Рентабельність – відносний показник ефективності діяльності підприємства, який характеризує рівень прибутковості використання ресурсів.

Фінансовий контроль – система заходів з перевірки формування та використання фінансових ресурсів і дотримання фінансової дисципліни.

Фінансові ризики – ймовірність виникнення втрат унаслідок невизначеності фінансових умов діяльності підприємства.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає сутність фінансового менеджменту та його роль у системі управління підприємством?
2. Які джерела формування фінансових ресурсів підприємства?
3. Чим відрізняється фінансова стратегія від фінансової політики?
4. Яке значення має фінансове планування для діяльності підприємства?
5. У чому полягає роль бюджетування в управлінні фінансами?
6. Як здійснюється управління грошовими потоками підприємства?
7. Які показники характеризують фінансову стійкість і ліквідність підприємства?
8. Як взаємопов'язані платоспроможність та фінансова стабільність підприємства?
9. Яке значення має прибуток і рентабельність у фінансовому менеджменті?
10. Які основні фінансові ризики виникають у діяльності підприємства та способи їх мінімізації?

ТЕМА 15. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ ТА ЕТИКА МЕНЕДЖМЕНТУ

Основні поняття:

Соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) – концепція управління, за якої підприємство добровільно враховує соціальні, екологічні та етичні аспекти у своїй діяльності та взаємодії із зацікавленими сторонами.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – система принципів і практик, спрямованих на досягнення балансу між економічними інтересами підприємства та суспільними потребами.

Етика менеджменту – сукупність моральних норм і правил поведінки керівників у процесі прийняття управлінських рішень.

Ділова етика – система етичних принципів і стандартів, що регулюють поведінку суб'єктів господарювання у бізнес-середовищі.

Зацікавлені сторони (стейкхолдери) – фізичні та юридичні особи, які мають інтерес до діяльності підприємства та впливають на його розвиток.

Соціальні інвестиції – вкладення підприємства в розвиток персоналу, місцевих громад, соціальних проєктів та інфраструктури.

Корпоративна культура – система цінностей, норм і традицій, що визначають етичну поведінку персоналу та управлінців.

Прозорість діяльності – відкритість підприємства щодо інформації про свою діяльність, фінансові результати та управлінські рішення.

Підзвітність – обов'язок керівництва підприємства звітувати перед власниками, працівниками та суспільством про результати діяльності.

Соціальна звітність – форма інформування суспільства про соціальні, екологічні та етичні аспекти діяльності підприємства.

Дотримання прав людини – забезпечення рівних прав, недискримінації та гідних умов праці в межах діяльності підприємства.

Екологічна відповідальність – відповідальне ставлення бізнесу до навколишнього середовища шляхом зменшення негативного впливу виробництва.

Конфлікт інтересів – ситуація, коли особисті інтереси менеджера можуть впливати на об'єктивність прийняття управлінських рішень.

Етичний кодекс – офіційний документ, що встановлює стандарти етичної поведінки працівників і керівників підприємства.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягає сутність соціальної відповідальності бізнесу?
2. Які основні принципи корпоративної соціальної відповідальності?
3. Яку роль відіграє етика менеджменту в системі управління підприємством?
4. Хто належить до основних стейкхолдерів підприємства?
5. У чому полягає значення соціальних інвестицій для розвитку бізнесу?
6. Як корпоративна культура впливає на етичну поведінку персоналу?
7. Чому прозорість і підзвітність є важливими складовими СВБ?
8. Які форми соціальної звітності використовуються в сучасному бізнесі?
9. Як підприємство може запобігати конфлікту інтересів у менеджменті?
10. Яке значення має етичний кодекс для формування відповідального бізнесу?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Організація будівництва. Навчальний посібник для студентів з елементами кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (для підготовки бакалаврів спеціальності 192 "Будівництво та цивільна інженерія" денної і заочної форм навчання) / Укл.: О.В. Лізунков, В.В. Дарієнко, І.О. Скриннік. Кропивницький: ЦНТУ, 2020. 145с.

2. Хачатурян О.С. Менеджмент у будівництві. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Менеджмент у будівництві». Кропивницький ЦНТУ, 2020. 50 с.

3. Нестеренко В.Ю., Деділова Т.В., Юрченко О.В., Токар І.І. Економіка будівництва: Навчальний посібник. Харків: ХНАДУ, 2021. 224 с.

4. Організація і планування будівництва [Текст] : навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти спец. 192 "Будівництво та цивільна інженерія" другого (магістер.) рівня / А. В. Дружинін, О. А. Давиденко, С. М. Братішко ; Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. - Харків : Бровін О. В [вид.], 2021. 120 с.

5. Економіка будівництва [Текст] : навч. посіб. / [В. Ю. Нестеренко та ін.] ; Харків. нац. автомоб.-дорож. ун-т. - Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2021. - 223 с. :

6. Економіка будівельного підприємства: навчальний посібник / С.П. Стеценко, К.В. Ізмайлова та ін., К.: Ліра-К, 2022. 508 с.

7. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т., Погріщук Б.В. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2020. 304 с.

8. Менеджмент : Підручник / С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». Житомир: Вид-во «Рута», 2021. 856 с.

9. Економіка підприємництва: підручник/ під ред д.е.н., проф. Фролової Л.В.: Бондаренко М.О. Одеса: ОНПУ, 2020. 708 с.

Економіка та менеджмент в будівництві [Текст] : Методичні вказівки до виконання самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Будівництво та цивільна інженерія» галузі знань 19 Архітектура та будівництво спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія» денної та заочної форм навчання / уклад. Н.М. Галазюк. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2026. 37 с.

Комп'ютерний набір та верстка

Н.М. Галазюк

Редактор

Н.М. Галазюк

Підп. до друку «__» _____ 2026 р. Формат 60x84/16. Папір офс.
Гарн. Таймс. Ум. друк. арк. 5,5.
Тираж прим.

43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – Відділ іміджу та промоцій ЛНТУ